

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobkyně: **X**, zastoupená Mgr. Janem Polou, advokátem, se sídlem Teslova 1129/2b, Ostrava, proti žalovanému: **Ministerstvo spravedlnosti**, se sídlem Vyšehradská 16, Praha 2, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 10. 9. 2020, č. j. 6 A 92/2017 - 32,

t a k t o :

- I. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 9. 2020, č. j. 6 A 92/2017 - 32, **se ruší**.
- II. Rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. 1. 2017, č. j. MSP-334/2015-ODSK-OTC/7 a č. j. MSP-336/2015-ODSK-OTC/7, **se ruší** a věci **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- III. Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení částku 22 378 Kč do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám jejího právního zástupce Mgr. Jana Poly, advokáta.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Průběh dosavadního řízení

[1] Žalobkyně se kasační stížností domáhá zrušení výše uvedeného rozsudku městského soudu, jímž byly zamítnuty její žaloby proti rozhodnutím žalovaného ze dne 11. 1. 2017, č. j. MSP-334/2015-ODSK-OTC/7 a č. j. MSP-336/2015-ODSK-OTC/7.

[2] Žalovaný rozhodnutím ze dne 11. 1. 2017, č. j. MSP-334/2015-ODSK-OTC/7, zamítl žádost žalobkyně o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti ve smyslu § 24 odst. 1 písm. c) zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, v relevantním znění (dále jen „zákon o obětech trestných činů“), neboť je osobou

pozůstalou po svém otci, a rozhodnutím ze stejného dne, č. j. MSP-336/2015-ODSK-OTC/7, zamítl žádost žalobkyně o poskytnutí peněžité pomoci dle stejného ustanovení, neboť je osobou pozůstalou po své dceři. Obě žádosti žalovaný zamítl s odkazem na § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů.

[3] V odůvodnění napadených rozhodnutí žalovaný uvedl, že žalobkyně v žádostech uplatnila nárok na poskytnutí peněžité pomoci v paušální částce ve výši 200 000 Kč dle § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech trestných činů, neboť v důsledku trestného činu zemřela její dcera X. X., a dále její otec X, a její matce X. byla způsobena těžká újma na zdraví. Uvedeného skutku se dopustil Mgr. X., který byl rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. 8. 2014, č. j. 50 T 6/2014 – 1378, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. 11. 2014, č. j. 3 To 117/2014 – 1486, uznán vinným ze spáchání zločinu vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. a), j) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), dílem dokonaným, dílem nedokonaným ve stádiu pokusu podle § 21 odst. 1 trestního zákoníku, a přečinu porušování domovní svobody dle § 178 odst. 1, odst. 3 trestního zákoníku, za což byl odsouzen k úhrnnému výjimečnému trestu odnětí svobody v trvání 27 roků.

[4] V případě žádosti týkající se dcery žalobkyně bylo dle žalovaného jednoznačně prokázáno, že zemřelá X. byla její dcera a zároveň s ní v době své smrti žila v domácnosti, čímž byly splněny podmínky pro poskytnutí peněžité pomoci uvedené v § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech trestných činů. V případě žádosti týkající se otce žalobkyně žalovaný uvedl, že z provedeného dokazování vyplynulo, že zemřelý X. byl skutečně otcem žalobkyně, avšak v době své smrti nesdílel se žalobkyní domácnost, neboť tato skutečnost vyplývá ze svědecké výpovědi samotné žalobkyně v trestním řízení dne 29. 11. 2013, kdy žalobkyně uvedla: *„Z bytové jednotky našich rodičů se nelze dostat vnitřkem do části, kterou obýváme my. Jedná se o samostatné bytové jednotky s vlastními vchody...“* Tuto skutečnost dle žalovaného zdůraznil i Krajský soud v Ostravě ve zmíněném trestním rozsudku, když v rámci rozhodování o uplatněných nárocích na náhradu škody, se kterými se rodina žalobkyně připojila k trestnímu řízení, uvedl, že *„manželé X a manželé X se svou dcerou bydleli v samostatných bytových jednotkách, což se koneckonců připouští i v písemném návrhu na náhradu škody...“*. Jestliže tedy otec žalobkyně nežil v době své smrti se žalobkyní ve společné domácnosti a neposkytoval žalobkyni výživu, jak dle žalovaného žalobkyně potvrdila ve své žádosti, a ani k tomu nebyl povinen, nelze žalobkyni dle žalovaného zařadit do okruhu osob ve smyslu § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech trestných činů, kterým se právo na peněžitou pomoc přiznává.

[5] Současně žalovaný poukázal na § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů, podle něhož lze žádost o poskytnutí peněžité pomoci podat nejpozději do dvou let ode dne, kdy se oběť dozvěděla o újmě způsobené trestným činem, nejpozději však do pěti let od spáchání trestného činu, jinak právo zaniká. V citovaném ustanovení jsou podle žalovaného stanoveny prekluzivní lhůty, jejichž běh je na sobě navzájem nezávislý a v jejichž průběhu musí být žádost podána, tedy žalovanému doručena, aby ji bylo možno považovat za včasnou. Uplynutím byť i jedné z těchto lhůt právo na poskytnutí peněžité pomoci ze zákona zaniká. K trestnému činu došlo v projednávané věci dne 4. 11. 2013, avšak předmětná žádost byla žalovanému doručena až dne 9. 11. 2015. Přitom nebylo zjištěno, že by nastaly okolnosti, které by žalobkyni objektivně bránily ve včasné uplatnění nároku. O skutečnosti, že byla ze strany Policie České republiky řádně a včas

pokračování

poučena o možnosti uplatnit nárok na poskytnutí peněžité pomoci obětem trestných činů dle příslušného zákona, svědčí dle žalovaného její podpis ze dne 5. 11. 2013 na listině „*Základní informace pro oběť trestného činu podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a změně některých zákonů*“, jejíž součástí jsou rovněž informace o možnosti žádat o peněžitou pomoc, přičemž opakovaně potvrdila toto poučení ještě dne 29. 11. 2013. Z provedeného dokazování tak dle žalovaného vyplynulo, že se žalobkyně o trestném činu dozvěděla též den, kdy k němu došlo, tedy dne 4. 11. 2013, avšak její žádosti byly uplatněny až dne 9. 11. 2015, tj. až po uplynutí subjektivní lhůty. Obě žádosti žalobkyně byly z tohoto důvodu zamítnuty.

[6] Žalobkyně proti těmto rozhodnutím brojila dvěma samostatnými žalobami podanými u Městského soudu v Praze, který při ústním jednání konaném dne 10. 9. 2020 rozhodl o jejich spojení ke společnému projednání s tím, že společné řízení o nich bude nadále vedeno pod sp. zn. 6 A 92/2017. Shora uvedeným rozsudkem pak městský soud obě žaloby zamítl.

[7] V odůvodnění rozsudku městský soud přisvědčil klíčovému závěru žalovaného, že v obou věcech došlo k prekluzi práva žalobkyně na poskytnutí peněžité pomoci v důsledku marného uplynutí subjektivní dvouleté lhůty pro podání žádosti, která je zakotvena v § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů. Městský soud dospěl k závěru, že žalobkyně je nepochybně osobou ve smyslu § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech trestných činů ve vztahu k dceři, se kterou žila ve společné domácnosti a která zemřela v důsledku trestného činu. Nesporné je i to, že v důsledku trestného činu též den zemřel i otec žalobkyně. Újma, která byla žalobkyni trestným činem způsobena, tedy spočívá ve ztrátě dcery a otce.

[8] O tom, že její dcera a otec byli zavražděni, se žalobkyně prokazatelně dozvěděla již dne 4. 11. 2013, kdy došlo ke spáchání trestného činu. Tato skutečnost je zřejmá ze svědecké výpovědi samotné žalobkyně zachycené v protokolu o výslechu svědka ze dne 29. 11. 2013, který je součástí trestního spisu, jenž byl v řízení o žádosti o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestných činů proveden jako důkaz. Prokazuje, že si žalobkyně nevratné důsledky trestného činu, tedy že ztratila svou jedinou dceru a otce, uvědomila v též den, kdy ke spáchání trestného činu došlo. Již dne 4. 11. 2013 měla tak žalobkyně v souladu s judikaturou Nejvyššího správního soudu představovanou rozsudkem ze dne 11. 10. 2017, č. j. 6 As 93/2017 – 20 (všechna zde zmiňovaná rozhodnutí správních soudů jsou dostupná na www.nssoud.cz), subjektivní povědomí o tom, že jí způsobená újma (smrt její dcery a otce) byla důsledkem trestného činu. To, že se u ní následně rozvinula akutní posttraumatická stresová porucha a na doporučení své ošetřující lékařky začala užívat antidepresiva, nemůže dle městského soudu tento závěr nijak ovlivnit. Nelze rovněž přehlédnout, že sama žalobkyně v žádostech o poskytnutí peněžité pomoci, kde měla uvést datum spáchání trestného činu a datum, kdy se dozvěděla vzniku a rozsahu škody nebo nemajetkové újmy tímto činem způsobené, uvedla jediný den, a to 4. 11. 2013.

[9] Městský soud tak měl ve shodě s žalovaným za to, že v posuzovaném případě bylo dnem určujícím počátek subjektivní dvouleté lhůty k podání žádosti uvedená v § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů datum 4. 11. 2013. Tato subjektivní lhůta tak marně uplynula dne 4. 11. 2015, tedy ještě předtím, než byly dne 9. 11. 2015 dané žádosti doručeny žalovanému, a ze zákona tak došlo k zániku práva žalobkyně na poskytnutí peněžité pomoci.

[10] Nelze tedy podle městského soudu přijmout tvrzení žalobkyně, že se o vzniku újmy dozvěděla až s časovým odstupem třech až čtyř týdnů. Žalobkyně touto argumentací pouze reprodukovala názor vyjádřený v rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. 4. 2016, č. j. 9 A 162/2015 - 83, který byl následně potvrzen rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 8. 2016, č. j. 2 As 134/2016 - 59. Závěry vyslovené v těchto rozhodnutích však nejsou dle městského soudu na nyní projednávanou věc aplikovatelné, neboť se vztahují ke skutkově zcela odlišné věci, v níž se nejednalo o újmu způsobenou pachatelem trestného činu vraždy a žadatelka o poskytnutí peněžité pomoci byla na rozdíl od žalobkyně sama primární obětí (jiného) trestného činu, nikoliv (pozůstalou) osobou podle § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech trestných činů.

[11] Soud pouze na okraj uvedl, že žalobkyni nikdo nenutil podávat žádost, resp. žádosti o poskytnutí peněžité pomoci bezprostředně poté, co byl trestný čin spáchán. Mohla tak učinit kdykoliv během zákonem stanovené dvouleté lhůty, kterou lze považovat za zcela přiměřenou. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 10. 2017, č. j. 6 As 93/2017 - 20, přitom „(b)ez významu ... není ani skutečnost, ... že účelem zákona o obětech trestných činů je peněžitá pomoc obětem trestných činů sloužící k překlenutí jejich zhoršené sociální situace, která nastává zpravidla bezprostředně po spáchání trestného činu. Právě s ohledem na to, že je těžko představitelné, aby byla oběť přímo zasazena trestným činem spáchaným v minulosti, byly zákonodárcem k uplatnění nároku stanoveny prekluzivní lhůty. Bylo tedy na žalobcích, aby nezmeškali uběhnutí své subjektivní lhůty“.

[12] Dále městský soud uvedl, že ke stejnému závěru o prekluzi práva žalobkyně by musel nutně dospět i tehdy, pokud by za den doručení žádosti považoval 5. 11. 2015, kdy měla poštovní doručovatelka žádosti doručovat na adresu, kde v té době sídlil odbor odškodňování žalovaného. Z obálky, ve které byly předmětné žádosti o peněžitou pomoc žalovanému odeslány, vyplývá, že zásilka byla podána k poštovní přepravě dne 3. 11. 2015, přičemž jako adresát bylo na obálce uvedeno „Ministerstvo spravedlnosti ČR, odbor odškodňování, Hyberská 18, Praha 1, 110 00“. Z dalšího razítka na obálce „110 07 DEPO PRAHA 702“ s datem 5. 11. 2015 je zřejmé, že uvedeného dne byla zásilka doslána na adresu sídla žalovaného Vyšehradská 16, Praha 2, kam byla fakticky doručena až dne 9. 11. 2015, o čemž svědčí razítko justiční stráže s uvedeným datem. Až toto posledně uvedené datum je dle městského soudu nutno považovat za den podání žádostí. V souladu s § 44 odst. 1 správního řádu byla právě tohoto dne, tedy 9. 11. 2015, kdy žádosti došly žalovanému, zahájena řízení o nich. Vzhledem k tomu, že lhůta pro uplatnění práva na peněžitou pomoc je lhůtou hmotněprávní (její zmeškání zákon spojuje se zánikem práva), k jejímu zachování nepostačuje, je-li v jejím rámci žádost podána k poštovní přepravě, ale je zapotřebí, aby se žádost nejpozději posledního dne lhůty dostala do faktické dispozice žalovaného, tj. byla mu doručena, což se v projednávaných věcech nestalo.

[13] Neznalost hmotněprávního charakteru uvedené lhůty, který vyplývá ze zákona, žalobkyni podle městského soudu neomlouvá. Žalobkyni totiž byla v průběhu trestního řízení vedeného proti pachateli trestného činu předána základní informace pro oběť trestného činu, v níž byla v souladu se zákonem poučena o tom, že žádost o poskytnutí peněžité pomoci lze podat u žalovaného nejpozději do dvou let ode dne, kdy se oběť dozvěděla o újmě způsobené trestným činem, nejpozději však do 5 let od spáchání trestného činu, jinak právo zaniká. O tom dle městského soudu svědčí ve spise založená

pokračování

kopie žalobkyní podepsaného potvrzení ze dne 5. 11. 2013 a ze dne 29. 11. 2013 o převzetí poučení oběti trestného činu – základní informace, ve kterém je uvedeno, že žalobkyni byly ústně sděleny informace podle bodu 1) až 4) tohoto poučení a že další informace podle bodu 5) až 9), mezi které dle mínění soudu patří též informace o lhůtě pro podání žádosti, žalobkyně nežádala sdělit ústně a nebyly jí ústně vysvětleny.

[14] Konečně městský soud přisvědčil žalobkyni, že žalovaný skutečně nevydal rozhodnutí ve lhůtě stanovené k tomu zákonem, která je však toliko pořádková, a její uplynutí proto nemůže mít za následek nezákonnost žalobou napadených rozhodnutí. K namítané tvrdosti rozhodnutí žalovaného městský soud podotkl, že zákonem stanovené lhůty k podání žádosti o peněžitou pomoc obětem trestné činnosti jsou dostatečně dlouhé a jejich dodržení je zcela jisté v silách žadatelů. Pokud tedy žalobkyně s podáním žádosti vyčkávala tak dlouho, až dvouletou subjektivní prekluzivní lhůtu zmeškala, nejedná se o pochybení žalovaného. Zamítnutí žádosti žalobkyně totiž bylo jediným možným důsledkem zániku práva na poskytnutí peněžité pomoci a nelze jej považovat za nepřiměřenou tvrdost ani za přepjatý formalismus ze strany žalovaného.

[15] Městský soud dále ve vztahu k rozhodnutí žalovaného týkajícímu se peněžité pomoci ve věci vraždy otce žalobkyně uvedl, že se ztotožňuje i se závěrem žalovaného, že žalobkyně se svým otcem nesdílela domácnost. Žalovaný v tomto směru dle městského soudu právem vyšel ze zjištění, která v rámci dokazování učinil Krajský soud v Ostravě, jenž v rozsudku ze dne 13. 8. 2014, č. j. 50 T 6/2014 – 1378, při rozhodování o nároku matky žalobkyně, poškozené X., na náhradu škody způsobené jí usmrcením její vnučky (dcery žalobkyně) X. dovodil, že nebyly splněny podmínky uvedené v § 444 odst. 3 písm. f) zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v relevantním znění (dále jen „dřívější občanský zákoník“), neboť provedeným dokazováním bylo zjištěno, že jmenovaná poškozená X. nežila s X.. ve společné domácnosti, protože „...*manželé X a manželé X se svou dcerou bydleli v samostatných bytových jednotkách, což se koneckonců přiznává i v písemném návrhu na náhradu škody...*“. Pouhý odkaz žalobkyně na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 21 Cdo 292/2013, a ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4795/2009, není bez dalšího způsobit tento závěr zvrátit. Nejvyšší soud v těchto rozsudcích sice připustil vedení společné domácnosti i v situaci, kdy její členové společně bydlí ve více bytech, setrval však na tom, že společná domácnost je spotřebním společenstvím trvalé povahy, a proto společnou domácnost představuje jen skutečné a trvalé soužití, v němž její členové přispívají k úhradě a obstarávání společných potřeb a v němž společně a bez rozlišování hospodaří se svými příjmy. To, že by se svou matkou a otcem v den, kdy došlo ke spáchání trestného činu, žalobkyně sdílela takové spotřební společenství, tj. že by společně a bez rozlišování hospodařili se svými příjmy, žalobkyně v řízení o žádostech nejenže netvrdila, ale též ničím neprokázala, a neučinila tak ani v průběhu řízení před správním soudem.

II.

Obsah kasační stížnosti

[16] Proti rozsudku městského soudu podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) kasační stížnost z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

[17] Stěžovatelka v kasační stížnosti namítla, že trestným činem vraždy své dcery a svého otce byla silně zasažena, bezprostředně po činu začala užívat antidepresiva a až po odeznění prvotního šoku se u ní postupně dostavilo uvědomění si ztráty otce a jediné dcery. Proto po ní nebylo možné spravedlivě požadovat, aby lhůta k uplatnění nároku zakotvená v § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů začala běžet již v den smrti otce a dcery, jelikož v tom okamžiku neměla myšlenky na podání žádosti o peněžitou pomoc. První dny či týdny takto počítané lhůty by byly fakticky iluzorní a dvouletá lhůta pro podání žádosti o peněžitou pomoc by se tak ve skutečnosti zkrátila. Proto je lichá argumentace, podle níž oběť trestné činnosti má možnost požádat o odškodnění již v den vraždy svého příbuzného, a tedy propadná lhůta musí běžet již od této doby. Naopak situaci vzniklou v dané věci lze připodobnit například ke lhůtě pro podání kasační stížnosti, která započne běžet až od doručení rozhodnutí účastníku řízení, přestože ji lze podat i před tímto doručením. Případně lze argumentovat, že pokud oběť podává žádost o peněžitou pomoc, činí tak z důvodu, že se již dozvěděla o trestném činu, o jí vzniklé újmě a je skutečně schopna takovou žádost podat.

[18] V této souvislosti stěžovatelka poukázala na rozsudky Městského soudu v Praze ze dne 23. 10. 2015, č. j. 5 A 90/2014 - 34, a ze dne 20. 4. 2016, č. j. 9 A 162/2015 - 83, a na navazující rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 8. 2016, č. j. 2 As 134/2016 - 59. Podle této aktuální judikatury vztahující se na primární oběti trestné činnosti se totiž v případech posttraumatické stresové poruchy staví počátek běhu subjektivní lhůty k podání žádosti o peněžitou pomoc po období tří až čtyř týdnů po spáchání trestného činu. Správní soudy se již okrajově zabývaly i během lhůty u sekundárních obětí trestné činnosti. Z rozsudku městského soudu ze dne 8. 3. 2017, č. j. 8 A 23/2014 - 95, a navazujícího rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 10. 2017, č. j. 6 As 93/2017 - 20, přitom vyplývá, že ačkoliv se sekundární oběti dozvěděly o fyzické újmě oběti primární dne 14. 3. 2011, tak subjektivní lhůta pro podání žádosti o peněžitou pomoc jim uplynula až v dubnu 2013, a nikoliv již v březnu téhož roku.

[19] Stěžovatelka ve vztahu k uvedené kasační námitce uzavřela, že v řízení před městským soudem byl nesprávně posouzen počátek běhu subjektivní lhůty na den 4. 11. 2013, kdy došlo k vraždě otce a dcery. Subjektivní lhůta navíc nemohla začít běžet současně s lhůtou objektivní, muselo mezi nimi být rozmezí 3 až 4 týdnů. Uvedený právní názor odpovídá podle stěžovatelky jazykovému výkladu zákona o obětech trestných činů i závěrům vysloveným ve zmíněné judikatuře správních soudů.

[20] Dále stěžovatelka namítla, že žádost o poskytnutí peněžitě pomoci byla žalovanému doručena již dne 5. 11. 2015, a nikoliv o čtyři dny později, jak dovodil městský soud. Tato žádost totiž byla odeslána dne 3. 11. 2015 na adresu Hybernská 18, Praha 1, kde tehdy sídlil odbor odškodňování žalovaného. Následně byla zásilka doslána dne 5. 11. 2015 do sídla žalovaného na adresu Vyšehradská 16, Praha 2, kde byla dne 9. 11. 2015 zkontrolována justiční stráží.

[21] Konečně stěžovatelka namítla, že nebyla nikým poučena o nutnosti žádost o peněžitou pomoc ve dvouleté subjektivní lhůtě nejen odeslat žalovanému, nýbrž mu ji též doručit, neboť se jedná o lhůtu hmotněprávní. Tuto informaci neobsahuje ani standardní poučení oběti v trestním řízení. Uvedená lhůta byla oproti předchozímu právnímu stavu prodloužena o jeden rok kvůli tomu, že část žádostí byla zamítána pro opožděnost. Smyslem uvedené zákonné úpravy je tedy peněžitou pomoc obětem trestné činnosti spíše

pokračování

poskytnout, pokud o ni v době potřeby požádají. Přitom lze odkázat na nález Ústavního soudu ze dne 19. 6. 2018, sp. zn. IV. ÚS 3375/17, ve kterém se zdůrazňuje, že pravidlo, které je správné, nesmí být použito slepě bez ohledu na konkrétní okolnosti věci.

[22] Posouzení spolužití stěžovatelky a jejího otce ve společné domácnosti stěžovatelka považovala za nesprávné. Měla za to, že se svým otcem do jeho smrti žila ve společné domácnosti. Žalovaný i městský soud však vydali vadné, případně minimálně předčasné, rozhodnutí, vedení dle stěžovatelky nesprávním právním názorem, že žití ve dvou samostatných bytových jednotkách bez dalšího vylučuje existenci společné domácnosti jednotlivých osob. Stěžovatelka k tomu opět odkázala na již zmiňované rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 21 Cdo 292/2013, a ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4795/2009, které podle ní poukazují na možnost opačného posouzení této otázky. Stěžovatelka se svým otcem sice nežila v jednom bytě, ale společnou domácnost s ním sdílela.

[23] S ohledem na tyto skutečnosti stěžovatelka navrhla zrušení napadeného rozsudku i obou rozhodnutí žalovaného.

III.

Vyjádření žalovaného

[24] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti odkázal na svá podání učiněná v řízení o žalobách a na obsah napadeného rozsudku, který považuje za argumentačně kompletní a přesvědčivý. Konkrétně zdůraznil pouze to, že zákon o obětech trestných činů sice připouští, aby subjektivní prekluzivní lhůta počala běžet později než od spáchání trestného činu či od jeho přímého následku, avšak tento časový posun nastává jen v případech, kdy je uplatnění nároku na poskytnutí peněžité pomoci či uvědomění si způsobené újmy objektivně znemožněno, jako například v případě trestným činem způsobeného déle trvajícího bezvědomí, kómatu apod. Stěžovatelčinu tezi o posunu počátku běhu subjektivní prekluzivní lhůty proto nelze přijmout a její argumentace obsažená v kasační stížnosti nevyvrací závěry žalobami napadených rozhodnutí ani rozsudku městského soudu. Z těchto důvodů žalovaný navrhl zamítnutí kasační stížnosti. K námitce stěžovatelky týkající se výkladu pojmu domácnosti ve smyslu § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech trestných činů se žalovaný nevyjádřil.

[25] Své vyjádření ke kasační stížnosti žalovaný doplnil po té, co byl v obdobné věci týkající se žádosti o peněžitou pomoc manžela stěžovatelky ve vztahu k vraždě dcery obou manželů vydán rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 3. 2021, č. j. 4 As 297/2020 – 27, s jehož závěry žalovaný nesouhlasí.

[26] Žalovaný považuje za nelogický závěr Nejvyššího správního soudu, že pokud byl stěžovatel v dané věci poučen pomocí doslovného znění § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů, nemá jakožto oběť trestného činu bez právního vzdělání jistotu, zda je nutno žádost ve lhůtě doručit žalovanému coby příslušnému správnímu orgánu, či pouze předat k poštovní přepravě. Dle žalovaného vyplývá přímo z jazykového výkladu daného ustanovení, že pokud má být žádost podána „u ministerstva“, má být do konce lhůty k dispozici právě u žalovaného, nikoliv u přepravce, a žádný dvojí výklad není přípustný. Žalovaný uznal, že je tento výklad založen přímo na povaze hmotněprávní lhůty, což je

otázka vysoce odborná, a právním laikům neznámá, nicméně s ohledem na znění konkrétního ustanovení není třeba být odborníkem v oblasti práva, aby byla povaha lhůty správně „odhalena“ i laikem.

[27] Nadto je žalovaný toho názoru, že pokud by stěžovatelce nebyla povaha lhůty zřejmá, měla možnost se od orgánů činných v trestním řízení nechat poučit podrobněji, ovšem tyto doplňující informace si stěžovatelka nevyžádala a prohlásila, že poučení rozumí. Lze připustit, že pokud by někoho obecně tato otázka nenapadla, pak nemá důvod k prohlášení, že poučení neporozuměl, zde je však dle žalovaného opět nutné poukázat na jednoznačný gramatický výklad.

[28] Žalovaný zpochybnil argumentaci zdejšího soudu, podle níž lhůty k podání návrhů na zahájení soudních i správních řízení jsou většinou procesní povahy, neboť dle žalovaného je „lhůta“ dle § 44 odst. 1 správního řádu výslovně hmotněprávní povahy, neboť je zde uvedeno, že *„řízení je zahájeno dnem, kdy žádost dojde věcně a místně příslušnému orgánu“*, což dle žalovaného platí i pro § 82 odst. 1 o. s. ř. či § 32 s. ř. s.

[29] Následně žalovaný citoval § 72 odst. 1 s. ř. s. a k uvedenému poznamenal, že rozdíl mezi žalobami dle občanského soudního řádu a žalobami dle soudního řádu správního spočívá v tom, že zatímco žalobou podle občanského soudního řádu se žalobce domáhá vydání prvního rozhodnutí ve věci a lhůty jsou proto hmotněprávní, žaloba proti rozhodnutí správního orgánu směřuje proti již vydanému rozhodnutí a je tedy procesní. Analogicky k tomu se žádostí dle správního řádu žadatel domáhá vydání rozhodnutí a lhůta k podání žádosti je proto rovněž hmotněprávní. Z uvedeného je dle žalovaného patrné, že lhůty pro zahájení řízení rozhodně nejsou „většinou“ procesní, jakkoliv se tak situace může zdejšímu soudu s ohledem na jím nejčastěji aplikovaný procesní předpis jevit. Přirovnání soudu proto není příléhavé, resp. soudem užitá četnost („většinou“) zjevně není založena na jednoznačném podkladu a chybí data, o která by bylo možné ji opřít.

[30] Správní řád, občanský soudní řád i zákon o obětech trestných činů tak dle žalovaného obsahují hmotněprávní lhůtu a říkají výslovně, kde má žádost v danou chvíli být, na rozdíl od soudního řádu správního, v němž se uvádí pouze, že žalobu lze podat do dvou měsíců. Předpis, který zavádí lhůtu procesní, neurčuje, kde se žaloba musí ve lhůtě nacházet, nýbrž toliko říká, že je možné ji podat. Ohledně jednoznačnosti jazykového výkladu tak podle názoru správního orgánu nemůže být sporu a tato jednoznačnost musí být zřejmá i laikovi.

[31] Nadto žalovaný poukázal na to, že i kdyby poučení oběti trestného činu bylo nedostatečné, nemohla by tato skutečnost zhojit objektivní marné uplynutí prekluzivní lhůty a tedy zákonný zánik práva. Nedostatečné poučení by ze strany orgánů činných v trestním řízení představovalo nesprávný úřední postup, ovšem nelze přijmout názor, že v důsledku takového nesprávného úředního postupu prekluze nenastane. K tomu, zda by žalovaný takové poučení považoval za nesprávný úřední postup, se však výslovně odmítl vyjádřit.

[32] Na závěr žalovaný uvedl, že dle jeho názoru nebyl Nejvyšší správní soud ani oprávněn k výkladu zákona, který zvolil, neboť dle žalovaného tím narušil ústavní princip dělby moci. Jestliže z hmotněprávní lhůty učinil zdejší soud lhůtu procesní, dle žalovaného neústavně zasáhl do práva tvořit či měnit zákony. Označení lhůty přitom Nejvyšší správní

pokračování

soud nezměnil, avšak dle žalovaného „při zachování hmotněprávní povahy dané lhůty zcela změnil pravidla jejího běhu a zachování“.

[33] Dle žalovaného tak Nejvyšší správní soud žalovaného zavázal právním názorem, že ačkoliv prekluze práva nastala, z důvodů uvedených v rozsudku tohoto soudu není možné k ní přihlédnout a „finguje“ se tak, že nenastala. Dle žalovaného tak jeho pracovníky Nejvyšší správní soud vystavuje podezření ze spáchání trestného činu porušení povinností při správě cizího majetku a tento postup nebude možné obhájit např. ani před orgány Nejvyššího kontrolního úřadu v rámci auditu hospodaření se státními prostředky.

[34] S ohledem na podobnost obou věcí žalovaný uvedl, že s přihlédnutím k jeho výše uvedené argumentaci musí v nyní projednávané věci Nejvyšší správní soud nutně dojít k odlišnému právnímu názoru, než který soud zaujal ve zmiňovaném rozsudku, a proto by dle žalovaného měl postupem dle § 17 odst. 1 s. ř. s. věc postoupit rozšířenému senátu Nejvyššího správního soudu. Pro případ, že by Nejvyšší správní soud tomuto jeho požadavku nevyhověl, žalovaný požadoval podrobné vypořádání výše uvedených argumentů.

IV.

Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[35] Nejvyšší správní soud posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozhodnutí městského soudu (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána oprávněnou osobou, neboť stěžovatelka byla účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí městského soudu vzešlo (§ 102 s. ř. s.), a je zastoupena advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

[36] Nejvyšší správní soud dále přistoupil k přezkoumání napadeného rozsudku v mezích rozsahu kasační stížnosti a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí městského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

[37] Nejvyšší správní soud předesílá, že, jak již bylo zmíněno, obdobným případem týkajícím se žádosti o peněžitou pomoc manžela stěžovatelky ve vztahu k vraždě jejich dcery se již zabýval ve svém rozsudku ze dne 16. 3. 2021, č. j. 4 As 297/2020 – 27, přičemž žádost manžela stěžovatelky byla žalovaným zamítnuta ze stejného důvodu opožděného podání žádosti, resp. prekluze práva na peněžitou pomoc. I vzhledem k tomu, že rovněž rozsudky městského soudu v obou věcech jsou založeny na shodných závěrech a také kasační stížnosti i další podání účastníků v těchto věcech jsou (až na otázku sdílení domácnosti u primární a sekundární oběti, kterou žalovaný vznesl pouze v případě žádosti stěžovatelky o peněžitou pomoc u vraždy jejího otce) v podstatě totožné, neshledal Nejvyšší správní soud v nynějším případě důvod se od právního názoru zaujatého v uvedeném rozsudku tohoto soudu odchýlit, byť ho k předložení věci rozšířenému senátu žalovaný nabádá (k tomu viz dále).

[38] Stěžovatelka namítala především nesprávnost závěru městského soudu o počátku běhu prekluzivní lhůty pro podání žádosti o poskytnutí peněžité pomoci.

[39] Podle § 2 odst. 2 zákona o obětech trestných činů, „[o]bětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil“. Podle § 2 odst. 3 zákona o obětech trestných činů, v relevantním znění, „[b]yla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich“.

[40] Podle § 24 odst. 1 zákona o obětech trestných činů „[p]rávo na peněžitou pomoc má a) oběť, které bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví, b) oběť, které byla v důsledku trestného činu způsobena těžká újma na zdraví, c) osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu, d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítě, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby (§ 198 trestního zákoníku), kterým vznikla nemajetková újma“.

[41] Podle § 28 odst. 1 zákona o obětech trestných činů, v relevantním znění, „[p]eněžitá pomoc se poskytne na žádost oběti uvedené a) v § 24 odst. 1 písm. a) v paušální částce 10 000 Kč nebo ve výši, která představuje oběti prokázanou ztrátu na výděлку a prokázané náklady spojené s léčením, snížené o součet všech částek, které oběť z titulu náhrady škody již obdržela; peněžitá pomoc nesmí přesáhnout ve svém součtu částku 200 000 Kč, b) v § 24 odst. 1 písm. b) v paušální částce 50 000 Kč nebo ve výši, která představuje oběti prokázanou ztrátu na výděлку a prokázané náklady spojené s léčením, snížené o součet všech částek, které oběť z titulu náhrady škody již obdržela; peněžitá pomoc nesmí přesáhnout ve svém součtu částku 200 000 Kč, c) v § 24 odst. 1 písm. c) v paušální částce 200 000 Kč nebo jde-li o sourozence zemřelého v paušální částce 175 000 Kč; peněžitá pomoc poskytovaná více obětem nesmí ve svém součtu přesáhnout částku 600 000 Kč; pokud by peněžitá pomoc ve svém součtu přesáhla tuto částku, částka poskytovaná každé oběti se přiměřeně zkrátí, d) v § 24 odst. 1 písm. d) na úhradu nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie a fyzioterapie či jiné odborné služby zaměřené na nápravu vzniklé nemajetkové újmy, a to až do celkové výše 50 000 Kč, pokud jí nebyla peněžitá pomoc poskytnuta již podle písmene a)“.

[42] Podle § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů „[ž]ádost o poskytnutí peněžitě pomoci lze podat u ministerstva nejpozději do 2 let ode dne, kdy se oběť dozvěděla o újmě způsobené trestným činem, nejpozději však do 5 let od spáchání trestného činu, jinak právo zaniká“.

[43] V rozsudku ze dne 16. 3. 2021, č. j. 4 As 297/2020 – 27, Nejvyšší správní soud konstatoval:

„Z ustanovení § 24 odst. 1 písm. a), b) a d) zákona o obětech trestných činů vyplývá, že právo na peněžitou pomoc má fyzická osoba, které v důsledku trestného činu byla způsobena újma na zdraví, případně nemajetková újma. Subjektivní dvouletá lhůta pro podání žádosti o poskytnutí peněžitě pomoci zakotvená v § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů se tak v těchto případech logicky odvíjí od okamžiku, kdy se oběť dozvěděla o příčinné souvislosti mezi újmou, která jí byla způsobena, a jednáním naplňujícím znaky trestného činu. Toto subjektivní povědomí nemůže získat dříve, než po splnění obou těchto skutečností, a proto jí propadná lhůta pro uplatnění nároku na peněžitou pomoc podle zákona o obětech trestných činů

pokračování

počíná běžet až ode dne, kdy se dozví, že následkem určitého trestného činu, který byl na ní dříve spáchán, jí byla způsobena (těžká) újma na zdraví či nemajetková újma, nebo naopak, že tato újma, které si je již vědoma, byla způsobena trestnou činností.

Tento výklad okamžiku počátku běhu subjektivní lhůty pro podání žádosti o peněžitou pomoc osobami uvedenými v § 24 odst. 1 písm. a), b) a d) zákona o obětech trestných činů odpovídá dosavadní judikatuře správních soudů, na niž poukazuje stěžovatel v kasační stížnosti.

V rozsudku městského soudu ze dne 20. 4. 2016, č. j. 9 A 162/2015 - 83, a navazujícím rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 8. 2016, č. j. 2 As 134/2016 - 59, byl řešen případ žadatelky, která se stala dne 30. 1. 2012 obětí trestného činu kvalifikovaného jako krádež, při němž došlo k odcizení její kabelky. V důsledku této trestné činnosti utrpěla oběť fyzickou újmu po pádu na zem a psychickou újmu spočívající v posttraumatické stresové poruše. Nejvyšší správní soud v uvedeném rozhodnutí nepovažoval počátek běhu subjektivní lhůty pro podání žádosti o poskytnutí peněžité pomoci ohledně fyzické újmy za sporný, neboť žadatelka o ní věděla již v okamžiku spáchání trestného činu, tedy dne 30. 1. 2012, a proto v tomto směru lhůta skončila dnem 30. 1. 2014. Ve vztahu k újmě psychické pak považoval za významné, kdy si jí žadatelka byla subjektivně vědoma, respektive kdy na sobě poprvé zaregistrovala její příznaky. Připustil, že tento den nesplyval s okamžikem napadení, neboť stresový stav jím vyvolaný může i za pomoci léků odeznít. V případě, že se jedná o dlouhodobou či trvalou stresovou poruchu, je však podstatná doba uvědomění si tohoto stavu, přičemž jeho případná pozdější diagnostika jako psychické poruchy již na této vědomosti nemůže ničeho změnit. Jestliže tedy podle lékařské zprávy psychiatricky ze dne 23. 4. 2014 žadatelka psychiatrické trauma a stres pociťovala v zásadě již od okamžiku spáchání trestného činu, neboť v období tří až čtyř týdnů po prožitém traumatu ještě nebyla psychicky v pořádku a vyrovnaná, pak počátek její vědomosti o psychických problémech spadá do doby tří až čtyř týdnů po okamžiku spáchání trestného činu, tj. nejpozději do března 2012, a nikoliv až do doby diagnostikování konkrétní psychiatrické poruchy ke dni 23. 4. 2014. O vzniku psychické újmy žadatelka prokazatelně věděla minimálně v dubnu 2012, jak vyplývá z jejího podání učiněného v této době, a až následně došlo k rozvoji duševní nemoci. Jelikož však žádost podala až dne 5. 6. 2014, došlo podle závěru učiněného ve věci Nejvyššího správního soudu sp. zn. 2 As 134/2016 k prekluzi jejího práva na peněžitou pomoc v důsledku marného uplynutí subjektivní lhůty stanovené v § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů.

V rozsudku ze dne 23. 10. 2015, č. j. 5 A 90/2014 - 34, městský soud dovodil, že se žadatel musel ve smyslu § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů dozvědět o psychické újmě způsobené trestným činem v době, kdy se u něho začaly objevovat příznaky duševních poruch v souvislosti s negativními prožitky způsobenými jednáním pachatele, popřípadě nejpozději v době, kdy mu byla tato onemocnění diagnostikována.

V těchto rozhodnutích tedy správní soudy nedovodily, že by se v případech posttraumatické stresové poruchy stavěl počátek běhu subjektivní lhůty k podání žádosti o peněžitou pomoc po dobu tří až čtyř týdnů po spáchání trestného činu, jak tvrdí stěžovatel. Z uvedené judikatury jen vyplývá, že začátek propadné lhůty nutně nesplyvá s protiprávním jednáním, nýbrž se odvíjí od okamžiku, kdy si oběť prvotně uvědomí příznaky psychické újmy způsobené trestnou činností, což může v konkrétních případech na základě učiněných

skutkových zjištění prokazatelně nastat buď již po určité době od spáchání trestného činu, nebo nejpozději po diagnostikování duševní poruchy.

Za újmu způsobenou trestným činem osobám uvedeným v § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech trestných činů se může při splnění dalších podmínek považovat pouze smrt přímé oběti trestného činu. Podle znění tohoto ustanovení se totiž pozůstalá osoba oproti přímé oběti nepovažuje za oběť trestného činu kvůli své újmě na zdraví či nemajetkové újmě, nýbrž její újma spočívá výhradně ve ztrátě blízké osoby, která zemřela v důsledku trestného činu. Tomu odpovídá i znění § 28 odst. 1 zákona o obětech trestných činů, podle něhož se oproti přímým obětem trestného činu poskytuje oběti uvedené v § 24 odst. 1 písm. c) téhož zákona peněžitá pomoc jen v paušální částce bez možnosti zohlednění prokázané ztráty na výděлку a prokázaných nákladů spojených s léčením nebo nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie a fyzioterapie či jiné odborné služby zaměřené na nápravu vzniklé nemajetkové újmy. I tento způsob stanovení výše peněžité pomoci svědčí o tom, že jejím účelem je odškodnit pozůstalé osoby jen za újmu spočívající v úmrtí blízké osoby způsobené trestnou činností, a nikoliv také za lehkou či těžkou újmu na zdraví či nemajetkovou újmu nepřímé oběti, která u ní následně může vzniknout v příčinné souvislosti se smrtí přímé oběti.

Tento závěr odpovídá i legální definici upravené v § 2 odst. 3 zákona o obětech trestných činů, ve znění účinném ke dni vydání rozhodnutí žalovaného, podle níž se za nepřímou oběť považovala osoba blízká vůči přímé oběti usmrcené při spáchání trestného činu, a to bez stanovení podmínky utrpení újmy pozůstalé osoby v důsledku tohoto úmrtí, jež je zakotvena v aktuálním znění zmíněného ustanovení. Navíc pro účely poskytování peněžité pomoci je zapotřebí vycházet z ustanovení § 24 a násl. zákona o obětech trestných činů, která vymezují jednotlivé kategorie obětí trestných činů úžeji oproti znění § 2 odst. 2 a 3 téhož zákona, neboť zákonodárce zamýšlel finančně odškodnit jen nejzávažnější případy obětí trestné činnosti.

Jestliže je tedy možné pozůstalé osobě přiznat peněžitou pomoc jen za újmu spočívající ve smrti blízké osoby, k níž došlo v důsledku trestného činu, a nikoliv též za její případnou další újmu, pak se počátek běhu subjektivní lhůty zakotvené v § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů musí odvíjet již od okamžiku, kdy se nepřímá oběť dozvěděla o smrti blízké osoby a o tom, že byla způsobena trestným činem.

Stejným způsobem nahlížel na stanovení počátku běhu subjektivní lhůty pro podání žádosti o peněžitou pomoc sekundární obětí trestného činu rozsudek městského soudu ze dne 8. 3. 2017, č. j. 8 A 23/2014 - 95, a navazující rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 10. 2017, č. j. 6 As 93/2017 - 20, na něž stěžovatel rovněž odkázal v kasační stížnosti. Uvedená rozhodnutí se zabývala případem žadatelů, jejichž blízká osoba byla fyzicky napadena dne 14. 3. 2011 a zemřela dne 28. 3. 2011. Po určitou dobu přitom nebylo zřejmé, zda úmrtí bylo způsobeno trestnou činností třetí osoby, když trestní stíhání později označeného pachatele bylo zahájeno až dne 26. 9. 2011. Nejvyšší správní soud v uvedeném judikátu uvedl, že žadatelé již v dubnu 2011 věděli, že policejní orgán činí opatření k odhalení trestného činu nebo přestupku a jeho pachatele ve věci úmrtí osoby blízké. Na tomto závěru nemění nic ani tvrzení žadatelů, že subjektivní vědomost o tom, že ke smrti došlo trestným činem, získali nejdříve v den, kdy jim bylo doručeno vyrozumění o konání výsledku svědků ze dne 18. 10. 2011. Právní úprava totiž nespojuje vědomost o újmě způsobené trestným činem pro potřeby počátku běhu prekluzivní lhůty k podání žádosti o poskytnutí peněžité pomoci s procesním úkonem zahájení trestního

pokračování

stíhání proti konkrétní osobě, či s vyrozuměním o konání výslechu svědků, nýbrž ji obecně spojuje s doložitelným nabytím subjektivního povědomí dotčených osob o tom, že daná újma je důsledkem jednání naplňujícího znaky trestného činu (například v podobě sepisu příslušného úředního záznamu policejním orgánem s dotčenými osobami, založeného ve spise). Uvedená žádost však byla podána až dne 5. 8. 2013, a proto podle závěru učiněného ve věci Nejvyššího správního soudu sp. zn. 6 As 93/2017 došlo k zániku práva žadatelů na peněžitou pomoc podle zákona o obětech trestných činů.

V uvedených rozhodnutích byl tedy počátek běhu lhůty pro podání žádosti o poskytnutí peněžité pomoci stanoven s určitým časovým odstupem od vědomosti žadatelů o smrti osoby blízké kvůli tomu, že se až později dozvěděli o její příčinné souvislosti se spácháním trestného činu, když předtím o cizím zavinění tohoto úmrtí nevěděli. Nelze tedy souhlasit s tvrzením stěžovatele, že citovaná judikatura potvrzuje jeho právní názor o nutnosti stanovení počátku dvouleté subjektivní prekluzivní lhůty zakotvené v § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů minimálně až po třech či čtyřech týdnech od spáchání trestného činu.

Takový výklad ostatně nemá v tomto ustanovení žádnou oporu, neboť podle něho se odvíjí běh lhůty pro podání žádosti o poskytnutí peněžité pomoci ode dne, kdy se oběť dozvěděla o újmě způsobené trestným činem, a nikoliv až po odeznění prvotního šoku, mentálního přijetí ztráty blízké osoby a nabytí schopnosti učinit příslušný právní úkon. Takový přesný okamžik by ostatně bylo velmi obtížné až nemožné určit, a proto nemůže být určující pro posouzení včasnosti žádosti o peněžitou pomoc. V tomto směru je také z hlediska právní jistoty nutné vycházet z toho, kdy se pozůstalá osoba dozvěděla o tom, že blízká osoba zemřela v důsledku spáchání trestného činu, což je objektivní údaj, který lze relativně spolehlivě zjistit především z důkazů provedených v trestním řízení. Dvouletá subjektivní lhůta je přitom natolik dlouhá, že zohledňuje i přepokládanou faktickou nemožnost pozůstalé osoby požádat o peněžitou pomoc v prvních dnech či týdnech po smrti blízké osoby způsobené trestnou činností. Nelze tedy účinně argumentovat, že započtením tohoto prvotního období do subjektivní propadné lhůty dochází k faktickému zkrácení její délky. Přirovnání dané věci ke lhůtě pro podání kasační stížnosti, která počíná běžet od doručení rozsudku krajského soudu účastníkům řízení, i když ji lze údajně podat před tímto doručením, nemá žádnou argumentační hodnotu a navíc není přiléhavé, neboť v takovém případě je návrh podán předčasně, k čemuž logicky nemůže docházet při podání žádosti o peněžitou pomoc podle zákona o obětech trestných činů. Subjektivní a objektivní lhůta uvedená v jeho ustanovení § 30 odst. 2 pak automaticky nemusí běžet současně, neboť se odvíjejí od odlišných právních skutečností, jimiž jsou vědomost oběti o újmě způsobené trestným činem a jeho spáchání. V posuzované věci tyto lhůty započaly běžet ve stejný den, neboť v něm byl trestný čin spáchán a současně se v něm stěžovatel dozvěděl o vraždě své dcery, jak bude dále zmíněno. Souběžný začátek běhu obou lhůt však znění § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů nevylučuje a nevyžaduje posunutí počátku subjektivní lhůty do období tří až čtyř týdnů od spáchání trestného činu, jak tvrdí stěžovatel.

Všechny myslitelné výklady uvedeného ustanovení i dosavadní judikatura správních soudů tedy vedou k jednoznačnému závěru, že v nyní posuzované věci počala stěžovateli běžet dvouletá subjektivní lhůta pro podání žádosti o peněžitou pomoc podle zákona o obětech trestných činů ode dne, kdy se dozvěděl o smrti své dcery způsobené trestným činem vraždy.“

[44] Shodný závěr platí v nyní posuzované věci i v případě stěžovatelky, která se rovněž dozvěděla o smrti svého otce a své dcery způsobené trestným činem vraždy již v den jeho spáchání, tedy dne 4. 11. 2013. Tato skutečnost vyplývá ze svědecké výpovědi stěžovatelky

v rámci výsledku provedeného v trestním řízení dne 29. 11. 2013, přičemž protokol o tom výsledku je založen ve správním spise. Smrti své dcery byla stěžovatelka dle své výpovědi přímo přítomna a o úmrtí jejího otce ji informovali přímo na místě zasahující policisté. Navíc stěžovatelka v obou žádostech o poskytnutí peněžité pomoci uvedla, že trestný čin byl spáchán a o vzniku a rozsahu škody nebo nemajetkové újmy tímto činem způsobené se dozvěděla dne 4. 11. 2013. Z obsahu žádostí je dále zřejmé, že je podala výhradně jako pozůstalá osoba podle § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech trestných činů, neboť se v ní nezmínila o žádné vlastní újmě na zdraví způsobené trestným činem. Toto postavení stěžovatelky nebylo ve správním řízení ani v řízení před správními soudy nikterak zpochybněno a ostatně bylo pro ni z hlediska výše peněžité pomoci nejvýhodnější. Jelikož stěžovatelka nežádala (také) o peněžitou pomoc podle § 24 odst. 1 písm. a) či b) za použití § 2 odst. 2 zákona o obětech trestných činů, bylo by nadbytečné zkoumat, zda s ohledem na konkrétní okolnosti inkriminovaného případu měl být na ní trestný čin spáchán, a mohlo jí tak příslušet postavení primární (přímé) oběti. Proto je nutné vycházet z toho, že stěžovatelka jako pozůstalá osoba se dozvěděla o újmě způsobené trestným činem dne 4. 11. 2013, kdy získala vědomost o tom, že v důsledku spáchání trestného činu zemřeli její otec a dcera.

[45] Lze tedy shrnout, že městský soud učinil správný závěr, že dvouletá subjektivní lhůta pro podání žádostí o peněžitou pomoc zakotvená v § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů počala v posuzovaných věcech běžet dne 4. 11. 2013 a skončila dne 4. 11. 2015, jenž připadl na středu.

[46] V rozsahu dalších kasačních námitek je třeba dále posoudit, zda na základě skutečností zjištěných žalovaným a městským soudem lze učinit závěr o marném uplynutí této prekluzivní lhůty. K této otázce Nejvyšší správní soud v citovaném rozsudku ze dne 16. 3. 2021, č. j. 4 As 297/2020 – 27, uvedl: *„Žádost o poskytnutí peněžité pomoci musí být podle § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů podána v dvouleté subjektivní lhůtě u ministerstva, jinak toto právo zaniká. Jedná se tedy o hmotněprávní lhůtu k uplatnění práva, a nikoliv o lhůtu procesní k učinění určitého úkonu ve správním řízení. U hmotněprávní lhůty přitom platí, že dříve, než skončí, musí být právo vykonáno či uplatněno u druhé smluvní strany či orgánu veřejné moci, a proto je zapotřebí, aby před jejím uplynutím bylo právní jednání v písemné formě doručeno příslušnému adresátovi, tedy došlo do sféry jeho dispozice. Nepostačuje tedy, je-li toto právní jednání v písemné formě včas předáno k poštovní přepravě s úkolem doručit jej adresátovi, jako je tomu u procesní lhůty (srov. např. Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínova, M. a kol., Občanské právo hmotné, Svazek 1. Díl první: Obecná část, Wolters Kluwer, Praha 2013, str. 205 a násl.).“*

[47] Z poštovní obálky založené ve správním spise vyplývá, že stěžovatelka podala žádosti o poskytnutí peněžité pomoci na poště 739 07 Raškovice dne 3. 11. 2015, tedy předposlední den dvouleté subjektivní lhůty zakotvené v § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů, přičemž jako adresáta označila *„Ministerstvo spravedlnosti ČR, odbor odškodňování, Hyberská 18, Praha 1, 110 00“*. Z razítka na obálce opatřeného textem *„110 07 DEPO PRAHA 702“* s datem 5. 11. 2015 a ručně dopsané nové adresy Vyšehradská 16, Praha 2, je zřejmé, že zásilka byla doslána do sídla žalovaného, kam byla doručena až dne 9. 11. 2015, jak vyplývá z razítka justiční stráže obsahující toto datum. I kdyby se tedy vycházelo z toho, že žádost o peněžitou pomoc byla žalovanému účinně doručena již dne 5. 11. 2015, kdy byla doslána na adresu jeho sídla, jak uvádí stěžovatelka v kasační stížnosti,

pokračování

tak by při zohlednění výhradně § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů toto právo zaniklo, neboť bylo uplatněno až následující den po uplynutí dvouleté subjektivní lhůty obsažené v tomto ustanovení.

[48] K tomu však Nejvyšší správní soud v citovaném rozsudku zdůraznil následující: „*Nicméně právní úpravu hmotněprávních lhůt pro podání žádosti o poskytnutí peněžité pomoci není možné posuzovat izolovaně od dalších ustanovení zákona o obětech trestných činů. V tomto směru je podstatný jeho § 8, který upravuje poskytování informací oběti trestného činu orgány činnými v trestním řízení. Podle odstavce prvního písmena g) tohoto ustanovení platí, že jakmile se Policie České republiky nebo policejní orgán dostane do prvního kontaktu s obětí trestného činu, informuje ji i bez žádosti o tom, za jakých podmínek a v jakém rozsahu má právo na peněžitou pomoc, včetně poučení o lhůtě pro podání žádosti. Tato informace se poskytuje oběti písemně, případně i srozumitelně ústně, pokud o to oběť požádá, jak vyplývá z § 8 odst. 2 věty první a odst. 4 zákona o obětech trestných činů.*“

[49] V nyní posuzované věci Policie České republiky, Krajské ředitelství policie Moravskoslezského kraje, odbor obecné kriminality Ostrava, měla stěžovatelce jako oběti trestného činu předat základní informace písemně dne 5. 11. 2013, pod č. j. KRPT-240065-13/TČ-2013-070071. Zde Nejvyšší správní soud považuje za nutné se pozastavit nad vedením správního spisu žalovaným ve věcech žádostí stěžovatelky. Z dostupného spisového materiálu totiž není zřejmé, jaké informace toto poučení mělo obsahovat, neboť z něj byla do spisu žalovaného založena pouze první strana (resp. její kopie), na které se žádná zmínka o právu na peněžitou pomoc nenachází, přičemž tento dokument dle údaje v hlavičce měl obsahovat celkem pět listů. Stejného dne stěžovatelka podepsala „*Potvrzení o převzetí poučení oběti trestného činu – základní informace*“, založené pod stejným číslem jednací, dle kterého prohlašuje, že jí byla „*předána základní informace pro oběť trestného činu a ústně jí byly sděleny informace podle bodu 1) až 4). Další informace podle bodu 5) až 9) jsem žádal sdělit ústně a byly mi ústně sděleny*“. Ze spisu však opět nevyplývá obsah předložených listin, resp. podaných základních informací, neboť první strana poučení neobsahuje žádné body 1) až 9), proto není jasné, ani jaké informace obsahují jednotlivé body této informace. V tomto smyslu proto lze shledat, že závěry žalovaného, ale ani městského soudu týkající se poučení stěžovatelky nemají oporu ve spise.

[50] Je také otázkou, jak dospěl městský soud k závěru, že informace o lhůtách pro podání žádosti o peněžitou pomoc byl policejní orgán oprávněn sdělit stěžovatelce ústně až jako další informace na základě její žádosti. Jak již totiž bylo konstatováno, § 8 odst. 1 písm. g) zákona o obětech trestných činů obsahuje požadavek informovat oběť i bez žádosti o možnosti žádost podat a poučit ji o lhůtě pro její podání a podle odstavce 2 téhož ustanovení musí být tato informace v první řadě vždy písemná.

[51] Současně je nutné upozornit na chybný závěr městského soudu i žalovaného o tom, že stěžovatelka neměla zájem o ústní sdělení dalších informací mj. právě ohledně lhůt pro podání žádosti. Stěžovatelka skutečně nežádala o doplňující informace, ovšem až v rámci opětovného předání základních informací dne 29. 11. 2013. Ani v případě tohoto opětovného předání dokumentu však není z kopií založených do správního spisu znatelné, co bylo obsahem základních informací. Z dostupného správního spisu tak není zřejmé, zda byla stěžovatelka o právu žádost podat a v jakých lhůtách vůbec poučena, a tedy ani to, zda jí tyto informace (a v jakém rozsahu) byly sděleny alespoň ústně, byť o doplňující informace při svém prvním poučení ze strany policie dne 5. 11. 2013 požádala.

[52] Ze spisu tedy není vůbec zřejmé, zda byla stěžovatelka o lhůtách pro podání žádosti o peněžitou pomoc vůbec poučena, natož pak, zda se tak stalo v dostatečném rozsahu, který vymezil Nejvyšší správní soud v citovaném rozsudku ze dne 16. 3. 2021, č. j. 4 As 297/2020 – 27:

„Účelem ustanovení § 8 zákona o obětech trestných činů je totiž včasné a úplné poskytnutí základních informací nezbytných k uplatnění práv oběti, která vyplývají z tohoto právního předpisu. Proto je podle § 13 věty první zákona o obětech trestných činů, ve znění účinném ke dni vydání rozhodnutí žalovaného, zapotřebí takové informace poskytnout oběti srozumitelným způsobem. Tento požadavek je zřetelně vyjádřen i ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV, v jejíž preambuli se uvádí, že „(21) Příslušné orgány, služby podpory pro oběti a služby restorativní justice by měly poskytovat informace a poradenství pokud možno několika odlišnými prostředky, a tak, aby jim oběť rozuměla. Tyto informace a poradenství by měly být poskytovány jednoduchou a srozumitelnou formou. Rovněž by mělo být zajištěno, aby oběti bylo po dobu řízení rozuměno. V této souvislosti by měla být u oběti zohledněna její znalost jazyka používaného pro poskytování informací, její věk, vyspělost, intelektuální a emoční schopnosti, gramotnost a duševní či tělesné poškození. ... (26) Poskytované informace by měly být dostatečně podrobné, aby mohlo být s obětmi zacházeno s respektem a aby tyto oběti měly možnost činit informovaná rozhodnutí, pokud jde o jejich účast v řízení“. Informace o právu na peněžitou pomoc a o jednotlivých podmínkách pro její poskytnutí tedy musí být ve všech ohledech natolik konkrétní, aby oběti trestného činu byly k užítku a na základě nich mohla tento nárok řádně a včas uplatnit a dosáhnout přiznání odškodnění za újmu způsobenou trestným činem.

Takto požadované kvality dosahuje písemné poučení o lhůtě pro podání žádosti o peněžitou pomoc jen za situace, kdy je v něm oběti trestného činu poskytnuta informace nejenom o délce subjektivní a objektivní lhůty k uplatnění tohoto nároku, nýbrž i o jejich hmotněprávní povaze, z ní vyplývající nutnosti před uplynutím každé z nich doručit žádost Ministerstvu spravedlnosti a nedostatečnosti předání žádosti k poštovní přepravě před koncem těchto lhůt. Toliko z citace § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů totiž oběti trestného činu s ohledem na její specifické postavení vyžadující zvláštní ochranu, zranitelnost a předpokládaný nedostatek právního vzdělání, jakož i zvláštní charakter hmotněprávních lhůt, nemusí být zcela zřejmé, že z hlediska včasného uplatnění nároku na peněžitou pomoc je nezbytně nutné, aby se žádost o její poskytnutí před uplynutím každé z obou propadných lhůt dostala do dispozice Ministerstva spravedlnosti, a nikoliv, aby byla pouze podána na poštu. Zmínka o tom, že žádost o peněžitou pomoc lze v dvouleté subjektivní a pětileté objektivní lhůtě podat u ministerstva, jinak právo zanikne, je přitom nedostatečná pro uvědomění si rozdílu mezi místem, kde je před uplynutím těchto lhůt třeba nárok uplatnit, aby zůstal zachován. Oběti trestného činu, která je až na nepatrné výjimky právním laikem, totiž většinou z takto podané informace nebude zřejmé, že podáním žádosti o peněžitou pomoc u Ministerstva spravedlnosti se míní její doručení tomuto adresátovi a nepostačuje její včasné předání k poštovní přepravě, jako je tomu u procesních lhůt. Jejich odlišnost oproti lhůtám hmotněprávním přitom není v obecném povědomí natolik známa, aby po přečtení znění § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů bylo téměř každému naprosto zřejmé, že pro účely zachování lhůt uvedených v tomto ustanovení nepostačuje před jejich koncem odevzdat žádost o peněžitou pomoc držiteli poštovní licence. Spíše lze předpokládat, že oběť trestného činu bude z tohoto mylného předpokladu

pokračování

vycházet, neboť lhůty pro podání návrhů na zahájení soudních i správních řízení jsou většinou procesní povahy a jejich účastníci je často podávají na poštu až na jejím samém konci.

Takto ostatně postupoval v posuzované věci stěžovatel, který, jak již bylo zmíněno, předal žádost o peněžitou pomoc k poštovní přepravě předposlední den dvouleté subjektivní lhůty nepochybně v domnění, že tímto úkonem svůj nárok včas uplatnil. I na případu stěžovatele je tedy zřejmá nedostatečnost poučení o lhůtě pro podání žádosti o peněžitou pomoc, která spočívá v pouhé citaci znění § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů a v níž absentuje objasnění hmotněprávní povahy lhůt v něm zakotvených, jakož i zdůraznění nutnosti včasného doručení této písemnosti žalovanému a nedostatečnosti jejího odevzdání držiteli poštovní licence před uplynutím lhůt. Lze sice připustit, že dvouletá subjektivní lhůta byla dostatečně dlouhá na to, aby stěžovatel podal žádost v dostatečném časovém předstihu tak, aby se před jejím uplynutím dostala také do dispozice žalovaného. Nicméně pokud zákon o obětech trestných činů umožnil stěžovateli uplatnit nárok na peněžitou pomoc po dobu dvou let ode dne, kdy se dozvěděl o újmě způsobené trestným činem, bylo zcela na jeho uvážení, zda a kdy tak během tohoto časového období učiní, a pokud se rozhodl o odškodnění požádat až na jeho samém konci, nelze mu toto rozhodnutí, které pro něho mohlo být velmi složité i s ohledem na značně bolestnou a ničím nenahraditelnou ztrátu jeho dcery, nikterak vytýkat, a tím spíše klást k tíži. Naopak pro tento případ ho měly orgány činné v trestním řízení náležitě poučit také o tom, že žádost o peněžitou pomoc je zapotřebí před uplynutím subjektivní lhůty doručit Ministerstvu spravedlnosti, aby ji mohl s dostatečnou časovou rezervou podat na poštu v místě svého bydliště, osobně ji předat žalovanému na samém konci subjektivní lhůty nebo použít jiného účinného způsobu doručení, který by umožnil včasné dodání zásilky do dispozice žalovaného. Taková informace o lhůtě pro podání žádosti o peněžitou pomoc však stěžovateli nebyla v průběhu trestního řízení poskytnuta, a proto se v tomto směru jednalo o poučení nedostatečné.

*Ústavní soud v nálezu ze dne 11. 5. 2005, sp. zn. II. ÚS 487/03, dovodil, že nepřesné poučení o lhůtě, respektive jejím konci dané správním orgánem, nemůže být k tíži účastníka řízení a zapříčinit tak odmítnutí věcného projednání jeho žaloby podané v rámci správního soudnictví z důvodu opožděnosti, neboť takový postup by byl v rozporu s principem právní jistoty a porušením práva na spravedlivý proces ve formě *degenerationis iustitiae*. Stejný závěr musí být učiněn i v posuzované věci, neboť ani neúplné poučení stěžovatele o konci subjektivní lhůty k podání žádosti o peněžitou pomoc, jež mu bylo poskytnuto v trestním řízení, nemůže mít k jeho újmě za následek zamítnutí této žádosti kvůli její opožděnosti, byť se jedná o lhůtu hmotněprávní, s jejíž marným uplynutím zákon spojuje zánik práva na odškodnění. Tento postup aplikovaný v dané věci totiž rovněž není v souladu s principem právní jistoty a právem na spravedlivý proces, neboť jím bylo stěžovateli znemožněno účinně se domoci svého nároku, aniž byl orgánem veřejné moci v potřebném rozsahu poučen o jedné z podmínek pro jeho uplatnění.*

Při nedostatečném poučení o lhůtě pro podání žádosti o peněžitou pomoc měl tedy žalovaný vycházet z toho, že pro zachování subjektivní lhůty stačilo před jejím uplynutím předat žádost k poštovní přepravě. Takový závěr totiž odpovídá rozsahu informace poskytnuté stěžovateli podle § 8 odst. 1 písm. g) zákona o obětech trestných činů, jež obsahovala pouhou citaci § 30 odst. 2 téhož zákona bez bližšího vysvětlení. Bez něho byl proto stěžovatel spolehlivě poučen jen o nutnosti podat u ministerstva žádost o peněžitou pomoc před uplynutím dvouleté subjektivní lhůty, nikoliv však o tom, na jakém místě je tak zapotřebí učinit. Proto mu nelze

klást k tíži, že před koncem této lhůty toliko žádost o peněžitou pomoc odevzdal držiteli poštovní licence s pokynem ji doručit žalovanému.

Uvedený závěr odpovídá specifčnosti nyní posuzované věci vyplývající z neúplného poučení stěžovatele o konci lhůty pro podání žádosti o peněžitou pomoc a nelze ho nikterak zobecnit na všechny oběti, které požádají o tuto finanční kompenzaci za újmu způsobenou trestným činem. Pokud totiž oběť získá od orgánů činných v trestním řízení ve všech směrech úplné poučení o lhůtě pro podání žádosti o poskytnutí peněžité pomoci, bude od ní možné oprávněně požadovat, aby učinila potřebná opatření za účelem doručení této písemnosti žalovanému před uplynutím lhůt uvedených v § 30 odst. 2 zákona o obětech trestných činů. V tomto směru postačí doplnit tiskopis obsahující základní informace pro oběť trestného činu, který byl použit i v dané věci, tak, aby v nich byla zdůrazněna hmotněprávní povaha lhůt pro podání žádosti o peněžitou pomoc, z ní vyplývající nezbytnost před jejich uplynutím doručit žádost Ministerstvu spravedlnosti a nedostatečnost jejího předání k poštovní přepravě do konce těchto lhůt. Takto úplné poučení však stěžovateli dáno nebylo, a proto je pro účely nyní posuzované věci nutné vycházet z rozsahu jemu poskytnuté informace o lhůtě pro podání žádosti o peněžitou pomoc a učinit závěr, že ji podal včas, neboť ji 3. 11. 2015, tedy předposlední den dvouleté subjektivní lhůty podal na poštu, jak již bylo zmíněno.“

[53] Tyto závěry Nejvyššího správního soudu platí tím spíše v nyní posuzované věci, kde ze správního spisu vůbec nevyplývá, že by stěžovatelce bylo poskytnuto jakékoli poučení o lhůtách pro podání žádosti o peněžitou pomoc, natož pak o hmotněprávním charakteru těchto lhůt a o tom, že je tudíž třeba v těchto lhůtách žádost k žalovanému doručit, nikoliv pouze předat k poštovní přepravě.

[54] Nejvyšší správní soud přitom zásadně nesouhlasí s názorem žalovaného, podle něhož již ze zákonné formulace, že se žádost podává „u ministerstva“, i právní laik pozná, že se u žalovaného žádost musí na konci lhůty nacházet. To by znamenalo ve svém důsledku, že i pro odvolání ve správním řízení by platila hmotněprávní lhůta, neboť se dle § 86 odst. 1 správního řádu podává „u správního orgánu, který napadené rozhodnutí vydal“, a obdobně např. i § 106 odst. 4 s. ř. s. uvádí, že kasační stížnost „se podává u Nejvyššího správního soudu“, byť i lhůta pro její podání je lhůtou procesní. Žalovaný tak očividně zaměňuje určení místa podání s hmotněprávním či procesním charakterem lhůty. Jak přitom sám žalovaný připouští, právního laika nemusel dotaz na způsob podání žádosti, resp. zachování lhůty při doručování poštou vůbec napadnout, neboť u posuzování povahy lhůty se jedná o odbornou otázku. Dle Nejvyššího správního soudu ze samotného znění § 30 odst. 2 zákona o obětech trestné činnosti nutnost ve lhůtě žádost i doručit žalovanému pro právního laika nevyplývá.

[55] Nesrozumitelná je v tomto kontextu argumentace žalovaného § 44 odst. 1 správního řádu, resp. § 82 odst. 1 o. s. ř. či § 32 s. ř. s., neboť tato ustanovení upravují pouze okamžik zahájení řízení, nemají však vliv na běh lhůty pro podání příslušné žádosti či návrhu. Řízení je přitom zahájeno i v případě opožděného podání, přičemž každý procesní předpis u konkrétních typů podání předepisuje, jak s opožděným podáním naložit, tedy zda ho zamítnout, jak učinil sám žalovaný v posuzovaných věcech, či ho odmítnout nebo řízení o něm zastavit apod. Tyto skutečnosti vyplývají dokonce z citace komentáře k § 32 s. ř. s., kterou uvedl žalovaný ve svém vyjádření a dle které „[z]a den zahájení soudního řízení správního se dle s. ř. s. považuje pouze den, v němž soudu došel návrh.“

pokračování

(...) *Pro určení okamžiku zahájení řízení je podstatné, kdy návrh soudu došel, nikoli, kdy byl tento návrh předán k poštovní přepravě. Předání návrhu k poštovní přepravě má vliv pouze na posouzení včasnosti jeho podání*“ (viz Blažek, T., Jirásek, J., Molek, P., Pospíšil, P., Sochorová, V., Šebek, P.: Soudní řád správní. 3. aktualizace. Praha: C. H. Beck, 2016). Den rozhodný pro zahájení řízení tedy nemusí nutně splývat se dnem rozhodným pro včasnost uplatnění příslušného návrhu, přičemž konkrétně soudní řád správní stanoví nejen pro žalobu proti rozhodnutí správního orgánu, ale i pro všechny ostatní nejčastěji podávané návrhy ve věci samé, včetně nečinnostní a zásahové žaloby (jimž nepředchází žádné „rozhodnutí“) či návrhu na zrušení opatření obecné povahy, a rovněž u opravného prostředku v podobě kasační stížnosti, lhůty procesní. Na všechny tyto případy dopadá § 40 odst. 4 s. ř. s., podle něhož je lhůta zachována, bylo-li podání v poslední den lhůty předáno soudu nebo jemu zasláno prostřednictvím držitele poštovní licence, popřípadě zvláštní poštovní licence anebo předáno orgánu, který má povinnost je doručit. Obdobné ustanovení však obsahuje i správní řád v § 40 odst. 1 písm. d) i občanský soudní řád v § 57 odst. 3. Je jistě pravdou, že správní řád ani občanský soudní řád pro podání žádosti, resp. návrhu na zahájení řízení obecnou procesní lhůtu nestanoví, přičemž z jiných právních předpisů (např. z občanského zákoníku) mohou vyplývat hmotněprávní (prekluzivní či promlčecí) lhůty pro uplatnění příslušného práva u správního orgánu či u soudu, to však neznámá, že by lhůty upravené přímo zmiňovanými procesními předpisy (např. pro podání opravných prostředků) či stanovené na jejich základě správním orgánem nebo soudem nebyly procesní povahy a neuplatnila se na ně zmiňovaná ustanovení o předání k poštovní přepravě.

[56] Předpoklad zdejšího soudu uvedený v citovaném rozsudku, podle něhož je právní laik spíše zvyklý na procesní lhůty, tedy má spíše zkušenost s tím, že pro jejich dodržení postačí včasné podání záslky k poštovní přepravě, tedy plně ob stojí. I stěžovatelka v nyní posuzované věci takto postupovala a předala žádosti o peněžitou pomoc k poštovní přepravě předposlední den dvouleté subjektivní lhůty nepochybně v domnění, že tímto úkonem svůj nárok včas uplatnila. I na případě stěžovatelky je tedy zřejmá nedostatečnost poučení o lhůtách pro podání žádosti o peněžitou pomoc, v níž absentuje objasnění jejich hmotněprávní povahy, jakož i zdůraznění nutnosti včasného doručení žádosti žalovanému a nedostatečnosti jejího odevzdání držiteli poštovní licence před uplynutím těchto lhůt.

[57] Porušení poučovací povinnosti pak nemá dle Nejvyššího správního soudu za následek pouze vznik práva na náhradu škody způsobeného nesprávným úředním postupem, jak se domnívá žalovaný, ale může vést za daných okolností a v souladu s výše uvedenými závěry k prolomení pravidla o tom, že pro zachování prekluzivní lhůty je třeba příslušné podání jeho adresátovi v rámci této lhůty doručit, nejen předat k poštovní přepravě. Včasným podáním k poštovní přepravě byla tato lhůta, jejíž počátek ani konec Nejvyšší správní soud nerozporuje, právě vzhledem k nedostatečnému poučení oběti trestného činu, zachována, takže k prekluzi práva na peněžitou pomoc v tomto případě nedošlo. Není tedy pravdou, že by žalovaný měl „fingovat“, jak uvádí, že prekluze nenastala.

[58] Nelze přitom souhlasit s žalovaným ani v tom ohledu, že by Nejvyšší správní soud změnil povahu lhůty. Výjimka z uvedeného pravidla, kterou Nejvyšší správní soud v citovaném rozsudku učinil, platí pouze pro případy nedostatečného poučení oběti trestného činu, které je v rozporu s § 8 ve spojení s § 13 zákona o obětech trestných činů. Tento výklad tak respektuje podmínky stanovené zákonem o obětech trestných činů a

ovšem také klade důraz na zvláštní postavení oběti trestného činu, které je zdůrazněno též ve výše citované směrnici. Nejvyšší správní soud se tak při výkladu daných ustanovení pohyboval v mezích stanovených ústavním pořádkem a zdůraznil také přednostní aplikaci unijního práva. Není tudíž možné přisvědčit žalovanému, že by svým rozhodnutím narušoval ústavní princip dělby moci. Už vůbec není Nejvyššímu správnímu soudu zřejmé, jakým způsobem by se měli zaměstnanci žalovaného vystavit nebezpečí trestního stíhání, jestliže budou aplikovat pro ně závazný právní názor Nejvyššího správního soudu [§ 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 5 s. ř. s.], který dle § 12 s. ř. s. „jako vrcholný soudní orgán ve věcech patřících do pravomoci soudů ve správním soudnictví zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování tím, že rozhoduje o kasačních stížnostech“.

[59] Žalovaný i městský soud tedy i v nyní posuzované věci pochybili, jestliže nezkoumali, zda byla stěžovatelka dostatečně a správnou formou poučena, nezohlednili specifické rysy daného případu a považovali její právo na peněžitou pomoc za zaniklé kvůli opožděnému podání žádosti o její poskytnutí u žalovaného. Kasační námitku týkající se této otázky proto Nejvyšší správní soud shledal důvodnou.

[60] Pokud jde o žádost o peněžitou pomoc stěžovatelky z důvodu vraždy jejího otce, žalovaný ve svém rozhodnutí uvedl, že i v případě včasné žádosti by tento nárok nemohl být uznán, neboť stěžovatelka s ním v době jeho smrti nebydlela ve společné domácnosti. Stěžovatelka v žalobě i v kasační stížnosti zpochybňovala také tento závěr žalovaného.

[61] Jak bylo uvedeno výše, dle § 24 odst. 1 písm. c) zákona o obětech trestných činů má na peněžitou pomoc nárok osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li mj. dítětem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti. Podmínky příbuzenského vztahu a společného soužití je nutné splnit kumulativně. Jak vyplývá z odborné literatury k této otázce, výklad pojmu domácnost vychází z § 115 dřívějšího občanského zákoníku, který byl sice od 1. 1. 2014 nahrazen novým občanským zákoníkem, v zásadě však lze, ve shodě s dřívější právní naukou, dospět k závěru, že domácnost se i nadále vyznačuje dvěma základními stránkami - personální a majetkovou [viz Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 96].

[62] I v případě domácnosti dle zákona o obětech trestných činů se tak jedná o trvalé soužití dvou nebo více fyzických osob ve spotřebním společenství, v němž jednotliví členové přispívají podle svých schopností a možností k úhradě nákladů i k obstarávání společných potřeb (viz Durdík, T., Čírtková, L., Háková, D., a Vitoušová, P. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 198), přičemž musí mít trvalejší charakter (občasné návštěvy občasné přespání, přechodné ubytování nebo výpomoc v domácnosti nepostačují), avšak není vázán např. na formální přihlášení k trvalému pobytu, nýbrž se jedná o stav faktický (viz Grívna, T., Šámal, P., Válková, H. a kol. *Oběti trestných činů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 146).*

[63] Stěžovatelka ve své žádosti adresované žalovanému uvedla, že je dcerou zemřelého, avšak ke společnému soužití v domácnosti se nevyjádřila. Žalovaný pak ve svém rozhodování další informace nezjišťoval a vycházel pouze z trestního spisu, který si v dané věci vyžádal, přičemž své rozhodnutí opřel pouze o skutečnost, že stěžovatelka vypověděla, že její rodiče bydleli v samostatné bytové jednotce, a následně o posouzení nároku matky stěžovatelky na náhradu škody způsobenou smrtí její vnučky, s níž trestní

pokračování

soud odkázal matku stěžovatelky na občanskoprávní řízení, přičemž poukázal na oddělené bytové jednotky.

[64] Dle Nejvyššího správního soudu však nelze najít oporu pro závěr, že pouhé oddělení bytových jednotek v rodinném domě tak, že mají vlastní vstupy, vylučuje existenci společné domácnosti. Naopak lze přisvědčit stěžovateli, že z judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že společnou domácnost mohou tvořit také osoby žijící ve více bytových jednotkách, pokud vytvářejí hospodářskou jednotku, resp. výše uvedené spotřební společenství (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4795/2009, nebo ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 21 Cdo 292/2013, na které odkazoval již stěžovatel, nebo ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 21 Cdo 5781/2017).

[65] Tuto skutečnost uznal i městský soud, měl však přihlídnout rovněž k tomu, že jestliže se stěžovatelka nevyjádřila k vedení společné domácnosti ve své žádosti, byl žalovaný povinen vyzvat stěžovatelku v souladu s § 45 odst. 2 správního řádu k doplnění jejích tvrzení a k jejich doložení. V daném případě přitom nelze vycházet pouze ze závěrů krajského soudu v trestní věci při posuzování nároku na náhradu škody (odškodnění) matky stěžovatelky dle § 444 odst. 3 písm. f) dřívějšího občanského zákoníku. Tímto posouzením není žalovaný nijak vázán, přičemž z rozsudku tohoto soudu vyplývá po skutkové stránce pouze zjištění, že stěžovatelka a její rodiče žili v oddělených bytových jednotkách. Žalovaný přitom rezignoval na zjištění a posouzení, zda se i tak nejednalo o hospodářské společenství daných osob, což jistě nelze v tomto případě vyloučit, jestliže stěžovatelka s rodinou a její rodiče žili ve společném domě, na jehož zahradě dle výpovědi stěžovatelky založené ve spise např. chovali drobná hospodářská zvířata.

[66] Nejvyšší správní soud proto shledal i tuto námitku týkající se podmínky sdílení domácnosti důvodnou.

V.

Závěr a náklady řízení

[67] Podle § 110 odst. 1 s. ř. s. věty první, dospěje-li Nejvyšší správní soud k tomu, že kasační stížnost je důvodná, rozsudkem zruší rozhodnutí krajského (městského) soudu a věc mu vrátí k dalšímu řízení. Podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s., zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského (městského) soudu, a pokud již v řízení před krajským (městským) soudem byly pro takový postup důvody, současně může sám podle povahy věci rozhodnout o zrušení rozhodnutí správního orgánu. Nejvyšší správní soud proto v souladu s § 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. zrušil napadený rozsudek městského soudu i obě rozhodnutí žalovaného a věci vrátil žalovanému k dalšímu řízení, v němž bude žalovaný, jak již bylo konstatováno, podle § 78 odst. 5 ve spojení s § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v tomto rozsudku.

[68] Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud zrušil rozsudek městského soudu a současně i rozhodnutí žalovaného, rozhodl podle § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s. o náhradě nákladů řízení o žalobě i o kasační stížnosti. Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1 větu první s. ř. s., podle které má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi,

který ve věci úspěch neměl. Stěžovatelka byla ve věci úspěšná, má tedy vůči žalovanému právo na náhradu nákladů důvodně vynaložených v řízení o žalobě i o kasační stížnosti.

[69] Stěžovatelka byla ve smyslu § 11 odst. 2 písm. l) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v relevantním znění, osvobozena od placení soudního poplatku v řízení o žalobě i o kasační stížnosti. Stěžovatelka však vynaložila náklady na své zastoupení, neboť byla v řízení před městským soudem i před Nejvyšším správním soudem zastoupena advokátem Mgr. Janem Polou, náleží jí tedy náhrada nákladů spojených s tímto zastoupením; pro určení její výše se použije v souladu s § 35 odst. 2 s. ř. s. vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). Vzhledem ke spojení věcí v řízení před městským soudem je třeba vycházet z toho, že ve věci byly učiněny tři úkony právní služby, jimiž jsou příprava a převzetí zastoupení, podání soudu ve věci samé (žaloba) a účast na jednání soudu [§ 11 odst. 1 písm. a), d) a g) advokátního tarifu]. V důsledku spojení obou věcí se přitom za tarifní hodnotu pro určení sazby mimosmluvní odměny za jednotlivý úkon považuje součet tarifních hodnot spojených věcí; tj. částka 100 000 Kč [§ 9 odst. 4 písm. d) ve spojení s § 12 odst. 3 advokátního tarifu]. Náklady na odměnu za jeden úkon tedy činí 5 100 Kč (§ 7 bod 5 advokátního tarifu), k čemuž je potřeba připočíst paušální náhradu hotových výdajů (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu) ve výši 300 Kč, což činí dohromady za řízení před městským soudem 16 200 Kč (3 x 5 100 Kč + 3 x 300 Kč), a dále je nutné zohlednit náklady na hotové výdaje advokáta spojené s jeho cestou na jednání (z Ostravy do Prahy a zpět) ve výši 778 Kč doložené Nejvyššímu správnímu soudu předložením jízdenek (§ 13 odst. 5 advokátního tarifu) a náklady na náhradu za promeškaný čas advokáta v souvislosti s touto cestou ve výši 20 x 100 Kč za dvacet půlhodin [§ 14 odst. 1 písm. a), odst. 3 advokátního tarifu]. Celkem tedy náklady vynaložené stěžovatelem na jeho právní zastoupení v řízení před městským soudem činí 18 978 Kč (16 200 Kč + 2 000 Kč + 778 Kč).

[70] Dále stěžovatelce přísluší vůči žalovanému náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti před Nejvyšším správním soudem, které spočívají v částce odpovídající odměně advokátovi za zastupování ve výši 3 100 Kč za jeden úkon právní služby, tj. podání kasační stížnosti [§ 7 bod 5, § 9 odst. 4 písm. d) a § 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu], a dále v paušální náhradě hotových výdajů advokáta ve výši 300 Kč za jeden úkon právní služby (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Náklady vynaložené stěžovatelem na jeho právní zastoupení v řízení před Nejvyšším správním soudem tak činí 3 400 Kč.

[71] Celkem tedy přiznal Nejvyšší správní soud stěžovatelce na náhradě nákladů řízení částku 22 378 Kč, kterou je žalovaný povinen zaplatit stěžovatelce k rukám jejího zástupce v přiměřené lhůtě stanovené ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 26. března 2021

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu